Utdrag ur arkivhandlingar om flottning inom Ätrans åtgärdsområde

Handlingarna är excerperade av arkivarien Göran Svensson 2014 inom ramen för projektet VaKul och påvisar flottledsförekomster i Västra Götalands län.

Orangefärgad text markerar särskild betydelsefull information.

Innehåll

Flottled i Dalstorpssjön-Ätran (1890) 2
Flottled i Ätran (1910) 12
Flottled i Hjälmaån (1916) 18
Flottled i Drägvedsån-Kalven (1923) 27
Flottled i Dalstorpsån (1924) 31

Flottled i Dalstorpssjön-Ätran (1890)

(Älvsborgs läns Norra Hushållningssällskap, Ö 3:2)

Nr 8 år 1890.

Konungens befallningshavandes i Älvsborg län utslag angående inrättande av allmän flottled inom Dalstorps sjö och de vattendrag, som, framflytandes genom Dalstorps, Nittorps. Tranemo och Örsås socknar i Kinds härad, förena nämnda sjö med ån Ätran; uti vilket mål – sedan kommissionslantmätaren Agaton Stårck, med biträde av godsägaren Herman Almquist i Svenljunga och domänintendenten m m Axel Ehrengranat å Gammalsjö, samt efter den sistnämndes död, fanjunkaren E W Lindgren å Kinnarliden såsom gode män hållit syn och undersökning samt avgivit betänkande – vederbörande strand-, bro-, fiske- och vattenverksägare samt andra, vilkas rätt kunde vara av frågan beroende, blivit hörda, varefter vidare skriftväxlats på sätt här nedan närmare förmäles.

Givet, Vänersborg, landskansliet den 16 september 1893.

Sedan Mölneby aktiebolag genom disponenten J M Hanssson uti en den 3 april 1890 hit ingiven skrift anhållit, att allmän flottled i nämnda vattendrag, som i en sträckning omfattande Dalstorps sjö, Dalstorps- och Nittorpsån, Tranemo sjö och ån Assman, måtte bliva ordnad i enlighet med nådiga flottningsstadgan den 30 december 1880, samt att konungens befallningshavande ville förordna om syn å vattendraget jämte övriga erforderliga åtgärder, så har landshövdingeämbetet, sedan kronofogden i Kind fögderi avgivit infordrat yttrande, genom särskilda resolutioner dels den 17 juli 1890 förordnat kommissionslantmätaren Agaton Stårck att med biträde av domänintendenten m m Axel Ehrengranat å Gammalsjö och godsägaren Herman Almquist i Svenljunga såsom gode män å ifrågavarande vattendrag förrätta sådan syn, som i åberopade flottningsstadgan avsåges, samt att efter synens avslutande med de i 4 § av samma stadga omförmälda handlingar hit inkomma, och dels den 27 oktober 1890 sedan förrättningsmannen uti ingiven skrift anmält, att domänintendenten Ehrengranat avlidit, meddelat förordnande för fanjunkaren E W Lindgren på Kinnarlid att i hans ställe såsom god man vid förrättningen biträda.

Vid berörda syneförrättning, som blivit genom i Dalstorps, Nittorps, Tranemo och Örsås församlingars kyrkor upplästa kungörelser offentliggjord att efter förberedande mätningar och besiktningar, som började den 6 augusti 1890, försiggå i Dalstorp den 3 nästdärpåföljande november, i Nittarp den 4, i Tranemo den 5 och i Örsås den 6 jämväl i samma månad, hava, förutom synemännen, tillstädsekommit sökande bolaget genom dess disponent J M Hansson, ombud för kungl maj:t och Kronan, för domkapitlet i Göteborg och Kungl Älvsborgs regemente samt åtskilliga andra rättsägare, såsom protokollet vid förrättningen närmare upplyser.

Härefter har i anledning av vad vid ovannämnda sammanträden förekommit ånyo sammanträden, efter därom ågångna kungörelser i vederbörande sockenkyrkor, ägt rum i Örsås och Tranemo socknar den 9 samt i Nittorps och Dalstorps socknar den 10 december 1890, jämte förrättningsmännen och ombud för sökandebolaget samt krono-, regements- och

konsistorieombud inställt sig åtskilliga uppgivna strandägare samt bro-, fiske-, och vattenverksägare, vilka samtliga, jämte övriga intressenter, särskilt därtill kallade.

Vid syneförrättningen, därvid framställningar blivit gjorda och i övrigt förhandlats på sätt syneprotokollen närmare utmärka, hava synemännen, i fråga om värdet och beskaffenheten såväl av de i flottleden redan gjorda arbeten, vilka, såsom för flottningen nödiga, borde inlösas, som av de nybyggnader, vilka för flottningens iståndsättande vore behövliga, upprättat en handling, så lydande:

(Avstånd, platser/ägare, beskaffenhet/nybyggnader och sist anmärkningar, där sådana finns. Ibland är det svårt att se vad det står!):

Avstånd från Ätran i meter): **760 m.** Stor åkrok mellan Bulsäng Kronogården och Ingrid Pehrsgården. Härstädes behöves vid de stora åkrokarna under pågående flottning på Bulsängs ägor utläggas 2 korta länsor för att skydda stränderna, 15 kr.

938 m. Gångbro på höga landfästen av sten mellan Örsås Ingrid Persgården, som ägs av änkan Ingrid Andersson på högra sidan och kronofogdebostället Bulsäng Kronogården, som arrenderas av Herman Andersson på vänstra sidan. Utan någon vidare anordning för flottleden.

2 037 m. Rivet dammfäste mellan ovannämnda Bulsäng Kronogården på vänster sida och hemmanet Riskulla J E Lidell på höger sida. Någon rensning uti fallet, 20 kr.

2 500 m. En skarp åkrok där vattnet skär ut på hemmanet Hagerås, tillhörigt Alfred Rydin. Från udden ovanför den skarpa åkroken rätt ned till en albuske på vänster sida utlägges en läns för att hindra stockarna gå ned till stranden därstädes, 35 kr.

2 700 m. Strid ström med grunt vatten och låg strand på hemmanet Hagerås, tillhörigt Alfred Rydin. Från vänstra stranden utlägges en stenkista snett ut mot mitten av strömmen, cirka 25 m lång för att skydda vänstra stranden och föra vattnet med virket till mitten av ån, jämte någon upprensning, 150 kr.

3 400 m. Riskulla kvarn, J E Lidell, bredd 9(?) meter och kvarnränna 3 meter bred, flottningsränna 2 meter bred och 8 meter lång. Förestående flottningsränna inlöses från Mölneby aktiebolag, 100 kr, densamma förlängs 8 à 10 fot, 25 kr. Likaledes en sned läns till nämnda flottningsränna för 30 kr. **Anm:** Där så behöves, utlägges utmed stränderna under pågående flottning länsor för att skydda stränderna och hindra stockar gå upp i sanka marker.

4 617 m. Örsås kvarn. Änkan Ingrid Andersson. Kvarnränna 4 meter bred, bräddavloppet 11,5 meter långt, samt en flottränna 4 meter bred och 12 meter lång med 2 bottenluckor. Förestående flottränna inlösas av Mölneby aktiebolag med 100 kr. På sidan av hjulhuset till kvarnen uppsättes en skyddsvägg eller vardamm, 25 kr. Älvrensning på vänster sida i strömmen, så att virket drager sig däråt, 50 kr. För samma ändamål utlägges en läns från vardammen ned åt sjön i ån, 30 kr. Från ovanliggande Assmabros högra landfäste utgår en sned läns till nyssnämnda flottränna vid lågt vatten och vid högt vatten till bräddavloppets högra hörn, 20 kr.

4 637 m. Assma bro, 20 meter lång och 3,5 meter bred på starka landfästen. Fordrar inga vidare åtgöranden.

4 800 m. Mellan Ingrid Persgården och Röstorp Rättaregården stränder. En tvärbom för uppehållande av virke ovan bron och kvarnen, 30 kr. **Anm:** Som denna tvärbom är alldeles nödvändig måste den bibehållas, oaktat den bestrides.

6 253 m. Röstorps såg och rivna fabrik med damm, Fredriksberg kallat, som ägs av E Widenberg. Såväl såg som damm och ?? av ytterst dålig beskaffenhet, varjämte på vänstra åstranden inpå Röstorps ägor är ett rivet dammfäste till ett numera försvunnet pappersbruk, och därovan en särskild, antagligen grävd ågren eller kanal 33 meter lång, 4 meter bred i dagen och 1,5 meter djup. Som motstående kanal är nödvändig begagna vid flottningen för att hindra skada å sågdammen, bör densamma till flottningen användas och helst för ändamålet tills vidare inlösas; jordlösen för densamma med nödigt utmål på sidorna utgör 3,30 av efter 1 000 kr per hektar, 33 kr. Sidolänsor i kanalen, 66 kr. en ledläns ovanför till kanalen, 30 kr. upprensning i vattenrännan nedom kanalen, inberäknad sprängning, 100 kr. **Anm:** Oaktat ägaren bestrider att virket får flottas genom kanalen, så anse synemännen detta ovillkorligen böra ske så länge den egentliga sågdammen är så bristfällig och länge dammen nedom kanalen ej är uppförd. Sedan dammen i sin helhet ombyggts uppstår andra förhållanden, då genom syn på stället bör bestämmas hur flottningen här skall ske.

6 400 m. Mellan E Widenbergs och Lars Anderssons i Röstorp Smedgården stränder. En tvärbom för uppehållande av virke från kvarnen, 30 kr. **Anm:** Nödvändig, så att den ej förhindrar.

7 838 m. Örsås Storegården, Joh. Söderberg, en ave (Ave: trång vik). Sidoläns för aven att hindra virket inlöpa i aven, 30 meter, 25 kr. **Anm:** Vid flottning lägges här och där länsar att skydda stränderna.

8 540 m. Åstorps sjö. På begäran av flottvirkesägare anse synemännen härstädes en anordning för insamling av virke och den insläppande(?) samt inlänsning i Åstorps sjö böra anbringas så snart flera virkesägare anmäla sig vilja flotta, 225 kr. till dess anbringas sidoläns för högra sidan, att hindra virke inträngа i sjön, 40 meter lång, 30 kr. **Anm:** Detta arbete torde icke behöva utföras, förrän flera virkesägare anmält sig vilja flotta och någon vill använda nämnda ställe för uppsamling av virke. Nämnda läns bör även framdeles kvarligga för att hindra sammanblandning av virke.

9 025 m. Röstorp Nedregården, A J Andersson. En ave (ave = grund, trång vik) på vänster sida. En kort skyddsläns på vänster sida, 10 kr.

10 805 m. Risa. F Öhrberg och Carl Andersson på vänster sida Åstorp Mellangården, Johannes Pettersson på högra, har emellan en båtfärja med linledning går över ån. **Anm:** Vid pågående flottning lägges här och där lösa länsor för att skydda stränderna, där så behöves.

11 000 m. Åstorp Mellangården, Johannes Pettersson, hemmanet Risa. En tvärbom över ån strax nedom Sandfallet och höljen (fördjupning/utvidgning/göl) för uppsamling av virke, 40

kr. **Anm:** Vid pågående flottning lägges här och där lösa länsor, för att skydda stränderna, där så behövas.

12 971 m. Risa kvarn. P Larsén. Nedom bron mitt för ladugården en läns för att skydda stranden och vägen, 35 kr. **Anm:** Vid pågående flottning lägges här och där lösa länsor, att skydda stränderna, där så behöves.

Risa bro. Rensning i fallet nedom bron, 15 kr.

Åstafors. E W Larssons omyndiga barn. En slussränna, 14 m lång, 3,3 m bred, 75 kr. en tjock läns på högra sidan nedom slussen med säkert fäste bland stenarna nedom fabriken, sträckande sig nedom bron, löst liggande för att skydda stenkistan nedom fabriken, 45 kr. Uppläggande av några stenar ur strömmen uppå eller intill nyssnämnda stenkista, 10 kr. En ledläns på snedden å vänstra sidan till slussen, 40 kr. På högra sidan att skydda vattenverket vid fabriken, 40 kr. **Anm:** I händelse fabriken, eller det tillhörande vattenverket kommer igång, skall en ledläns också utläggas från slussrännan upp emot högra stranden, för att hindra stockar ingå uti vattenrännan vid fabriken, för ett värde av 40 kr, såsom härintill är upptaget, dock behöver ej detta arbete utföras förrän detta vattenverk komma igång.

13 960 m. Strömsfors bruk och bro. Ingenjörerna Oscar och David Nylander. Nedom bron en läns mitt för ön, för att skydda dess stränder, 20 kr. Mellan bron och fallet torde en skyddsläns på båda sidor behövas, 60 kr.

14 062 m. Strömsfors bruk och bro. Nu befintlig slussränna, 20 m lång, 2,5 m bred, värderas till 75 kr. Om verk härstädes anlägges, flyttas rännan längre ut åt strömmen i dammfästet, 50 kr, och lägges där även en läns på högra sidan för att skydda det nya verket, 30 kr. **Anm:** Motstående poster behöva ej utföras, förrän om ett vattenverk uppföres på högra åstranden. Flyttningskostnaden ändrad från 25 till 50 kr på grund av yrkandet i 82 § protokollet.

14 089 m. En ledläns på vänster sida, 30 kr.

14 512 m. Mellan Strömsfors och Bratteborg. En tvärbom för uppsamling av virke, 25 kr. **Anm:** Nödvändig att bibehålla, oaktat bestridande, för att hindra hela virkesmassan på en gång gå ned för fallet. Där ovanför lägges under pågående flottning, där så behöves sidolänsor, för att hindra stockar flyta upp på maderna eller skada stränderna.

18 512 m. Uddebo, aug. Claesson. Inga fasta arbeten har ansetts behövliga. **Anm:** Något vidare kan ej bestämmas än att de flottande böra vara skyldiga under pågående flottning, där så behövs, lägga sidolänsor, för att hindra stockarna gå upp på maderna och skada stränderna.

18 950 m. Kila, Sven Johan Larsson och Uddarp, Claesson. En ledläns ovan spången, 15 kr. rensning nedanför spången 15 kr.

20 000 m. Norrmanslid, Carl J Claesson, Tastarp och vakanta soldattorpet Stackatorpet till Assarp nr 869 vid Kungl Älvsborgs regemente. Norrmanslids bro. En ledläns på vänster sida till spetsen av brokaret, 15 kr.

20 530 m. Tostarp, Carl J Claesson. En skyddslänsa på högra sidan, 20 kr. **Anm:** Denna bör alltid vara liggande.

22 300 m. Tostarp, Carl J Claesson och Mårten Andersson i Hjerphult. En tvärbom för samling av virke, 25 kr. **Anm:** Nödvändig och måste således mot bestridande bibehållas.

24 750 m. Tranemo prästgård och Gudebo Ryssgården(?), kyrkoherde A Elgquist. En samlingsbom med vindspel, 225 kr. En sorteringsbom något nedom Tranemo bro, 500 kr. **Anm:** Denna sorteringsbom behöver ej göras färdig förrän flera flottande flotta gemensamt och sådant skriftligen anmält, samt därom ingått förening med förut flottande virkesägare.

24 788 m. Tranemo bro. Två korta ledlänsor, 30 kr.

24 970 m. Tranemo prästgård, A Elgquist. En tvärbom för uppsamling av virke, 40 kr. **Anm:** Nödvändig.

26 086 m. Ljungsnäs, C F Salmark och Björsdamm, A Larsson på Limmared herrgårds sterbhus. Ljungsnäs bro. Två ledlänsor mot bron, varav den ena på strandsidan går igenom karet för att skydda stenkanten, 20 kr.

26 600 m. Björsdamm, A Larsson på Limmared herrgårds sterbhus. Kvarnen med såg med kvarndammen; nära högra stranden är en slussränna 2 meter bred och 7,5 m lång. Förenämnda slussränna repareras och dammen, där den är nedfallen höjes i likhet med dess orubbade del, 50 kr. Upprensning nedom dammen, 50 kr. **Anm:** Någon höjning av dammen i sin helhet, som skulle åstadkomma högre uppdämning varken åsyftas eller får verkställas.

26 740 m. Samma ägare som förut. En tvärbom för uppsamling av virke, 40 kr. En ledläns från samma punkt ned till slussrännan, 30 kr.

28 400 m. Stenbunden ström nedom Stoms kvarn. Upprensning av en flottränna i strömmen, 150 kr.

29 300 m. Stoms kvarn, hörande till hemmanet Fåle, äges av Fr Brusewitz sterbhus. Arton meter från dammens vänstra ända, anlägges en lång, 2,5 m bred slussränna, 150 kr. Upprensning och sprängning nedom rännan, 75 kr. En ledläns ovanom dammen på höger sida till slussrännan, 30 kr.

29 400 m. Nygårds såg mellan hemmanet Nygård och Bregården som ägs av herr Fr Brusewitz sterbhus. Sågdamm med bottenluckor till flottränna 18 m lång och 6 m bred. Ersättning för dammluckorna, 25 kr. Reparation på rännan, 20 kr. Ersättning för själva rännan, 50 kr. Rensning nedom flottrännan, 25 kr. Två långa ledlänsor ovanom dammen, 90 kr.

29 825 m. Bro vid Nygårds soldattorp. Någon sprängning och rensning vid och nedom bron, 50 kr. En tvärbom ovanför bron, 25 kr.

31 198 m. Tyggestorp, äges av Fr Brusewitz sterbhus. Tyggestorpskanalen, 35 m lång; ytterligare utgrävning, 50 kr. Förbyggning av timmer däruti, 150 kr. Jordersättning för kanalen, 35 kr.

31 750 m. Algutstorps sjö. En tvärbom, 40 kr. sidoläns eller en samlingsbom för överfart över sjön, 500 kr. **Anm:** Skulle härstädes under pågående flottning, vid något tillfälle ytterligare säkerhetsåtgärder behövas, är flottchefen skyldig verkställa dem.

32 525 m. Algutstorps bro. Två ledlänsor ovanför, 80 kr.

33 000 m. Algutstorp, Johan Magnusson. En tvärbom för uppsamling av virke, 35 kr.

33 635 m. Magnus Anderssons bro, 15 meter lång och 2,5 m bred. En ledläns genom karet, 15 kr. **Anm:** Nödvändig, så att den mot bestridande behålles. Rensning där nedom, 15 kr.

34 707 m. Någon rensning i strömdraget, 15 kr.

35 412 m. Någon rensning i strömdraget, 15 kr.

36 173 m. Rya kvarn och såg, bron 30 m lång och 3,5 m bred, allt av dålig beskaffenhet; ägs av Nittorps kommun m fl. Ny slussränna, 1,5 m bred, 100 kr. Rensning och grävning nedanför, 150 kr. Två ledlänsor ovan om kvarnen till strömrännan, 45 kr. dessutom 10 kr om dagen för varje dag flottningen bedrives och verken stå till följd av flottningen. **Anm:** Se utlåtandets 5 mom.

36 724 m. Josef Svenningsson i Gisslarp och Rya tomter. En samlingsläns tvärsöver strömdraget för samling av virke, 40 kr.

38 310 m. Gisslarps södra bro, Nittorp Nygården, änkan Maja Stina och Gisslarp Josef Svenningsson. Bron 17 m lång och 3 m bred. Två ledarelänsor, 50 kr. Karen plankbeklädas för 70 kr.

38 320 m. Nittorps sjö. En samlingsbom, 200 kr. **Anm:** Se utlåtande, 8 mom.

40 152 m. Nittorp Nygården, skollärare J O Olsson och Gisslarp Nygården, Daniel Jansson. Gisslarps norra bro, 7 m lång och 2,5 m bred. Två ledare till och genom bron, 45 kr.

41 512 m. Nittorps södra bro på torplägenheten under Nittorp Månsagården som ägs av Carl Andersson i Gölingstorp. Bron 14 m lång och 3 m bred. Två ledlänsor, som gå genom brovalvet, 40 kr.

44 988 m. Nittorps norra bro, 18 m lång, 4,5 m bred. Nittorps stom, Viktor Josefsson och Knestorp Skattegården, Johan Johansson. Två ledarelänsor som gå genom brovalvet, 45 kr.

46 377 m. Nyfors kvarn och bro, ägare A Skoglund och mjölnare S J Nydén. En ledareläns på vänster sida, 45 kr.

På andra sidan Nittorps stom, Magnus Andersson, bron 20 m lång och 3,5 m bred. Under bron är en flodbotten, som kan förbättras till flottränna med 25 kr. Rensning nedom på ett par

ställen, 50 kr. kvarnen lär efter mjölnarens uppgift lämna en årlig tull av 25 tunnor spannmål och cirka 200 kr i sågningsarvode.

46 762 m. Glassliperi med damm, mellan ägaren av ett torp under Nittorp Nils Andersgården(?), Alexander Johansson samt Knestorp Ödegården, Viktor Anderssons änka och sterbhus. Glassliperiet ägs av Fr Brusewitz sterbhus. Dammens beskaffenhet är så bristfällig, att den även utan flottning svårligen kan stå emot floden. På båda ändarna av dammen fästes 2 plankor, vilka räcka till nära mitten, där en lång, smal sluss göres för cirka 50 kr. Någon rensning nedom dammen, 25 kr. Ovanför anbringas 2 ledarelänsor, 60 kr.

47 448 m. Sågkvarn med bro, Söderlind; på andra sidan Dalstorps prästgård, Sågkvarns bro, är 37 m lång och 3 m bred. Två långa ledarelänsor, 150 kr. förstärkning av botten i rännan, 20 kr.

48 550 m. Osets kvarn, hemmanet Wik, L P Ekelundh på andra sidan Dalstorps prästgård, brons längd 20 m, bredd 3,5 m. Två ledlänsor ovanför bron, 75 kr. Två länsor nedom bron att skydda verkens grundmurar, 50 kr. Rensning och grävning nedom slussen samt slussens förlängning från flodbotten, 250 kr.

49 950 m. Dalstorps sjö. En större samlingsbom med vindspel för flottning ovan sjön, 500 kr, summa totalt, 6 564 kr.

Av förestående kostnader, torde nedannämnda tills vidare böra utgå:

Röstorps såg. Inlösen av sidogrenen därstädes, 33 kr, torde icke böra erläggas, då kanalen endast tillfälligtvis begagnas tills dammen nedom ånyo uppförts och dammen bredvid sågen blivit reparerad, så att timmer därstädes kan flottas utan fara för dammen. **Anm:** I stället för inlösen torde lämpligen en årlig ersättning av 5 kr böra betalas till jordägaren för rättigheten begagna kanalen vid flottning.

Åstorps sjö. Inlänsningsbommar för 225 kr, torde ej behövas förrän flera virkesägare anmält sig vilja flotta och använda denna sjö till samlings- eller sorteringsstation.

Risa kvarn. En ledläns på högra sidan, för att skydda fabriken är upptagen till 40 kr, men behöves ej förrän vattenverket vid fabriken ånyo användes.

Strömsfors bruk. Flyttning av en slussränna, 50 kr, samt en ledläns för 30 kr, för att skydda det på högra stranden tillämnade verket, behöver ej utföras förrän det nya verket är uppfört och kommer till begagnande.

Tranemo sjö. En sorteringsbom för 500 kr, torde ej behöva utföras förrän andra flottägare anmält sig också vilja flotta, och då flottande ej kunna enas att flotta den ena efter den andra.

Tyggestorpskanalen. Om ej jordägaren vill taga denna ersättning, 35 kr, på en gång för upplåtande av nämnda kanal torde motstående årliga avgift i stället betalas. **Anm:** I stället för erläggande av vidstående jordlösen 35 kr, torde lämpligare en årlig avgift av 5 kr av de flottande betalas för rättighet att till flottning användas; summa 913 kr.

De poster som sålunda endast villkorligt i denna arbetslängd är intagna, utgörande tillsammans här ovan antecknade 913 kronor böra därför utgå på här föreslagna arbetskostnader, med skyldighet dock för den eller de flottande, att, så snart åberopade förhållande inträda, som nödvändiggör dessa arbetens utförande, genast låta verkställa desamma vid äventyr att flottningen eljest av konungens befallningshavande förbjudes till även dessa arbeten är riktigt utförda och avsynade.

Då under pågående flottning vattnet ibland är högre och ibland lägre är det alldeles omöjligt på förhand bestämma var eller hur länsor och bommar böra ligga för att hindra virket stöta för mycket mot stränderna eller flyta upp på sanka mader, ty ena gången böra de läggas på ett sätt, en annan gång på ett annat och på alldeles olika ställen, varför det måste lämnas åt flottchefens och vana flottförmäns bedömande hur därmed i varje förhållande lämpligast bör anordnas. Vindens riktning och styrka för tillfället inverkar också betydligt vid flottningen, synnerligast på öppna ställen och där vattnet ej har hastigt utan lugnt flytande lopp, som också måste vid flottningen iakttagas och inverkar på dylika skyddsåtgärders anbringande.

Samma frihet för flottchefen och hans närmaste förman för flottmanskapet torde också böra lämnas, att vid Joh. Olssons och Josef Olssons i Gölingstorp samt Otto Klars i Nittorp Olofsgårdens ägor, välja den ågren som för tillfället är bäst passande för flottningen, beroende av vind och vattenmängd, och att medelst lösa länsor eller bommar led virket på bästa sätt.

Att härstädes lägga någon dammbyggnad för att hindra vattnet i ena eller andra ågrenen, torde för övrigt nästan höra till omöjligheten; åtminstone skulle sådant medföra oskäliga kostnader och icke medföra någon praktisk nytta.

Efter uppskattning av den skada, som vid flottningen antages komma att förorsakas genom landtramp å ett område av en meters bredd på ömse sidor av det 49 kilometer långa vattendraget, har förrättningsmännen därjämte uppgjort förslag till taxa för ersättning för sådan skada, som antages årligen härav vållas genom flottning av 1 000 tolfter timmer eller däremot svarande annat virke.

Vid förrättningens slut har synemännen avgivit utlåtande i ämnet och därvid huvudsakligen yttrat, att genom de hållna synerna och i övrigt vunna upplysningar befunnits, att vattendraget särdeles väl lämpade sig för flottning under höst- och vårfloderna, synnerligast sedan de bottenrensningar och övriga arbeten verkställts, som i syneinstrumentet däröver föreslagits; att flottning i hela vattendraget sedan omkring 25 à 30 år tillbaka i tiden bedrivits, från Tranemo sjö till Ätran nästan varje år och där ovanför med längre uppehåll, utan att några egentliga arbeten för bekvämare flottning eller till skydd för stränder, kvarnar och andra inrättningar verkställts; att ständerna kring vattendraget, vilka i allmänhet vore tämligen höga och ofta skogbeklädda i ytterst ringa omfång utgjordes av odlad mark, som kunde ta skada av flottningen, men dock på många ställen bestod av mer eller mindre sanka ängar, vilka lätt vid hög flod skadades av översvämning; att det därför vore av vikt, att flottningen bedreves med iakttagande av alla möjliga försiktighetsmått och säkerhetsåtgärder, samt i övrigt ordnades enligt lag, så att säkerhet vunnes för erhållande av ersättning för sådan skada, som detta oaktat kunde av flottningen föranledas; att alla vid vattendraget befintliga verk och inrättningar, efter utförandet av de för flottningen föreslagna arbeten, kunde med lätthet av flottgods förbigås,

utan att verkens drift på något sätt behövde hindras eller någon skada å dem befaras, med undantag dock av verken vid Rya kvarn och glassliperiet i Nittorp, där, med avseende på fallens ringa höjd och dammarnas bristfällighet, särskilda bestämmelser för flottningen blivit såsom nödiga föreslagna; att beträffande virkestillgången, som av flera strandägare ansetts obetydlig, vore upplyst, dels att sökanden, som i närheten av Dalstorps sjö, redan inköpt flera skogsparker för 20 à 30 000 kronor, erhållit anbud tillhandla sig än ytterligare skogsvidder, dels att till Axelfors pappersmassefabrik, som vore vattendraget närbeläget årligen flottades virke till pappersmassa, dels att å kronodomänerna Bulsängen och Ljungsnäs funnes rätt stora skogar, som efter tilländagångna återstående arrendetid sannolikt skulle bliva kronoparker, dels att skogarna till Limmareds Glasbruk vore av sådan betydenhet, att kronan väl blivit erbjuden att för 240 000 kronor inköpa dessa skogar, men detta anbud likväl sedermera återkallades, såsom det antogs av det skäl, att, enligt brukets ombud uppgivit, värdet av samma skogar, för vilkas tillgodogörande en såg funnes uppförd vid vattendraget, närmade sig ett belopp av en halv miljon kronor, samt dels att i övrigt vid såväl Dalstorps som Tranemo prästgårdar som flera andra ställen i närheten av vattendraget funnes skogar till betydligt omfång och lämpliga till avverkning;

(- - -)

att i fråga om virkets flottande vidare på Ätran vore genom nådiga resolutioner den 19 maj 1882 flottled reglerad i de delar av denna å som framflöte genom Frölunda och Mårdaklevs socknar här i länet samt genom Hallands län;

(- - -)

(Andra ämnen som upptogs under förrättningen och som delvis finns hänvisade till i syneprotokollet):

1). Att, som båtled ej funnes i vattendraget, någon föreskrift, som avsåge att betrygga samfärdseln emellan stränderna, icke vore erforderlig;

2). att, i ändamål att skydda stränderna mot landtramp, under den tid, grödan växte på marken, flottningen skulle få äga rum endast under tiden från och med den 1 september varje år till den 1 nästpåföljande juni;

3). att allt virke, som i flottleden framflottades, skulle, innan det i vattendraget utlades, befrias från toppar och kvistar samt avbarkas på sådant sätt, att enligt ortens sed väl yttre barken, men icke basten borttages, samt att vid avbarkningen avfallet icke nedsköljdes i vattnet;

4). att fisket i vattendraget, som inskränkte sig till huvudsakligast ålfiske vid kvarnarna, icke kunde förutsättas lida sådan skada av flottningen, att därav borde föranledas åläggande för de flottande att bekosta fiskodlingsanstalt;

5). att vid Rya kvarn och den mitt emot liggande Gisslarps såg, allt vatten, som genom tillåten uppdämning för dessa verk kunde erhållas, vara behövligt för flottningen, så att dessa verk icke under det flottningen påginge kunde drivas; att i övrigt någon annan uppdämning icke vore för flottningen behövlig än vid Nittorps glasbruk till högts en plankbredds höjd över

dammen till dess nedlagda sliperi, varav någon översvämning av kringliggande ägor icke vore att befara;

6). att förrättningsmännen, enligt ovan intagna handling, meddelade bestämmelser om de åtgärder och arbeten, som erfordrades för flottningens ändamålsenliga bedrivande ävensom för nödigt skydd för stränder, broar, vatten- och fiskeverk eller annan anstalt vid vattendraget, borde lända till efterrättelse vid dessa arbeten, vilka kunde vara fullbordade ubder närmaste sommar efter det flottleden bleve enligt konungens befallningshavandes beslut inrättad, så att flottningen kunde börja under näst därpå följande september månad;

7). att till rättvis fördelning av flottningskostnaden flottleden måtte indelas i tre distrikt, det första innefattande vattendraget inom Dalstorps och Nittorps socknar, det andra Tranemo socken och det tredje Örsås socken;

8). att inom varje av dessa distrikt torde finnas minst två eller tre uppsamlingsställen för virke såsom i Dalstorps sjö eller i nödfall i Nittorps sjö, i Tranemo sjö, vid tvärbommen på Johan Magnussons skift, i Åstorps sjö och vid tvärbommen ovanför Röstorp och Assmabro, vilka uppsamlingsställen, liksom övriga arbeten, skulle anordnas på sätt, i arbetsinstrumentet funnes stadgat, och strandägarna sålunda på dessa ställen vidkännas det intrång, som genom länsors anbringande och kvarliggande även under sommaren till äventyrs kunde uppkomma, dock mot den ersättning, som i vederbörlig ordning bestämdes;

(- - -)

13). Att, under det flottning påginge, de flottande skulle vara skyldiga tillse, att flottgodset, som i anseende till vattendragets ringa bredd och många krokar alltid måste löst framflyta, ej flöte ihop i allt för stora massor, så att flottleden stängdes och virket upptornades; samt att länsläggning anbringades omkring eller vid sidorna av flottgodset över allt,

(- - -)

Flottled i Ätran (1910)

(Göteborgs landsarkiv. Älvsborgs läns norra hushållningssällskap, Ö 3:2.)

Konungens befallningshavandes i Älvsborgs och Hallands län gemensamma utslag i fråga om ordnande i enlighet med föreskrifterna i kungl förordningen om allmän flottled och kungl flottningsstadgan den 30 december 1880 av flottningen i ån Ätran från ån Assmans inflöde i densamma till trakten av Ätrans järnvägsstation. Givet Vänersborg och Halmstads slott i landskanslierna den 17 december 1910.

(Blev allmän flottled).

Av handlingarna i målet inhämtas huvudsakligen följande.

Flottning har av ålder idkats i vissa delar av Ätran, såväl i dess lopp inom Älvsborgs län som i dess lopp inom Hallands län. Vad förenämnda beträffar, har konungens befallningshavande genom utslag den 30 april 1878 sådant detta utslag slutligen av kungl maj:t genom resolution den 19 maj 1882 fastställts, förklarat, att allmän flottled fortfarande såsom dittills finge begagnas uti, bland andra vattendrag, Ätran från den punkt, där den från sjön Kalven flytande Lillån infölle, till dess utflöde ur Älvsborg län under villkor, bland annat, att vid vite av etthundra kronor flottning ej under några villkor finge äga rum under tiden från och med den 1 juni till den 1 september varje år; att om samtidigt flottades flera tillhörigt virke, en var av dem skulle låta flottningen verkställas så, att den skedde i ett sammanhang och att särskiljandet av timret vid sådan flottning endast verkställdes uti de i flottningen ingående sjöarna eller inom de i utslaget angivna uppsamlingsställena för virket; att virket finge flottas löst, dock med åläggande för virkesägarna vid vite av etthundra kronor att till skydd för stränderna anbringa länsläggning å alla ställen, där marken vore så sidländ, att virket eljest skulle komma att därpå uppflyta; att vid vite av femtio kr vore varje strand- eller vattenverksägare förbjudet att genom uppförande av dammbyggnader eller annorledes hindra flottningen, varemot det vid enahanda vite ålåge virkesägare att genom anbringande av fasta länsor förekomma att virket inflöte på eller på annat sätt skadade de fiskebyggnader och vattenverk…osv

(- - -)

Sedan konungens befallningshavande i anledning härav den 19 juli 1907 förordnat distriktschefen Helleberg att med biträde av hemmansägaren J M Johansson i Hid och lantbrukaren P A Carlsson i Vattsgård såsom gode män å ifrågavarande vattendrag förrätta sådan syn, som i gällande flottningsstadga avsåges, ävensom förordnat dels jägmästaren i Hallands revir C A Hollgen och i Svältornas revir E M Janse att, var inom sitt revir, vid synen närvara, dels ock flottledsingenjören J A Melkerson i Luleå att vid förrättningen vara allmänt ombud, inkom Mölneby Aktiebolag till konungens befallningshavande i Hallands län med ansökning, att KB måtte meddela tillstånd till utförande av vissa uti ett vid ansökningen fogat, av flottchefen Gustaf Guttormsen uppgjort förslag med däri åberopade ritningar omförmälda anordningar för uppsamling och särskiljande vid Ätrans järnvägsstation av i Ätran framflottat

virke ävensom att KB måtte avgöra nämnda ärende utan avvaktan på utredningen av den flottledsreglering, varom kungl domänstyrelsen gjort framställning.

Den av Mölneby AB gjorda ansökningen blev emellertid, sedan distriktschefen Helleberg uti däröver infordrat yttrande förklarat det icke vara möjligt att i den sålunda väckta frågan avgivna utlåtande utan att samtidigt beröra alla föreliggande förslag till skiljeställe vid Ätran, vilket återigen icke kunde ske annorledes än i det utlåtande, synemännen på grund av ovannämnda förordnande hade att gemensamt avgiva rörande flottledsreglering å Ätran, av KB i båda länen uti gemensam resolution av den 16 och 19 oktober hänskjuten till distriktschefen Helleberg, att tagas i övervägande vid avgivande av det utlåtande, som jämlikt sagda förordnande komme att avgivas.

Sedan den syn, varom KB förordnat, blivit efter behörigen kungjorda sammanträden den 23, 24, 25, 26, 27 och 28 september 1907 förrättad, hava synemännen inkommit med utlåtande och kostnadsförslag jämte de vid syneförrättningen hållna protokoll och ingivna handlingar av vilka inhämtas, utom annat, att jägmästaren i Svältornas revir beräknat, att i vattendraget komme att årligen framflottas i medeltal omkring 64 000 kubikmeter fast mått virke eller i stycketal 900 000 stycken timmer, props och massaved; varande utlåtandet och kostnadsförslaget av denna lydelse:

”Utlåtande.

Vattendraget Ätran tager sin början inom östra delen av Redvägs härad i Älvsborgs län, 1 mil öster om staden Ulricehamn. Det rinner till en början i nordlig riktning, men vänder vid Vartofta mot syd-sydväst och bibehåller i hela sin sträckning inom Älvsborgs län denna huvudriktning, men rinner inom Hallands län mot sydväst.

Vattendraget infaller vid Ulricehamn i den 2 mil långa sjön Åsunden, utgår ur denna sjö vid Torpa och mottager strax nedom Axelfors från vänster bifloden Assman eller Lillån, vid vars mynning nu ifrågasatta flottleds reglering skall taga sin början.

Ätran rinner från Assmans inlopp spak ända ned till Hyndarp, något ovanför Mårdaklevs kyrka, varest en mindre fors bildas. Under vägen har vid Frölunda inkommit från vänster avloppet från de stora sjöarna Kalven, Fegen och Spaden jämväl benämnt Lillån. Från Hyndarp blir vattendraget åter spakt med kortare stryckor (strida avsnitt av ån) ned till de s k Skåpandsforsarna, i vilka älven på 5 km:s sträcka faller 17 meter. Överst i dessa, där ett kort, brant fall finnes, ligger å högra stranden en kvarn. De övriga forsarna är breda, flacka och jämnt fallande. I nedre delen av dessa forsar utgör älven gräns mellan Älvsborgs och Hallands län och ingår nedom desamma i det sistnämnda länet.

Härefter rinner Ätran åter spak förbi Gunnarps kyrka, varest ovan landsvägsbron förekommer en liten fors och vidare förbi Ätrans järnvägsstation å Halmstad-Nässjö järnväg, antager vid gränsen mellan Gunnarps och Gällareds socknar ett stridare lopp med sammanhängande breda och grunda forsar, av vilka den mest betydande, Skogsforsen, vid förrättningen uppgavs vara såld för bebyggande.

Mittför Gällared blir ån ånyo spak, men bildar snart ett 4 meter högt, lodrätt fall, Bellforsen, i vilket ligger å vardera sidan en kvarn och faller här nedom på 3 km, ytterligare 11 meter, till dess vid Fylleklev den bassäng vidtager, som bildas av Yngeredsfors kraftaktiebolags dammbyggnad, anlagd under de senare åren för drivande av en kraftstation. Härifrån rinner ån med omväxlande fall till Ätrafors, varest legat ett Ätrafors aktiebolag tillhörigt träsliperi, numera nedbrunnet. Nedom Ätrafors inkommer från höger bifloden Högvadsån, i vars dalgång Falkenbergs framgår, och härefter antager ån å sträckan ned till Vessigebro ett brett, stritt lopp, som flerstädes grenar sig kring holmar och grusöar, varförutom vid Fors kvarn bildas en längre ström. nedom Vessigebro rinner ån spak ända till Hertingfallet, uti vilket Falkenbergs stad anlagt en kraftstation, samt därifrån med några mindre forsar genom sagda stad ned till havet.

(- - -)

Flottning har däremot av ålder idkats å Ätran emellan Assmans inflöde och Mölneby aktiebolags vid Herting belägna såg, vilken numera tillhör Falkenbergs stad.

(- - -)

Kostnadsförslag.

Assmans inflöde.

För 2 ävjor(edor) till höger i Flenstorp läggas koppelbommar tillsamman 110 m långa, 110 kr med 4 pålar, 30 kr.

För ävja till höger på Vallens mark lägges dylik 30 m lång, 30 kr, med 2 pålar 15 kr.

Vid Hid finnes landsvägsbro med 20 meters spann och järnöverbyggnad.

För Krokafvan i Hid lägges 60 m lång koppelläns, 60 kr, mot 3 pålar, 18 kr.

För Bagaregårdens vik lägges 120 m lång läns av bomträd med klovar à 1,50 kr – 180 kr, stödd mot 2 pålar och 2 sänkstöd, 75 kr.

Vid Skönabäck finns en ägovägsbro i 3 spann å 7,5, 8,2 och 7,5 meters spann, tillhörig Mölneby aktiebolag.

Då här flottningen plägar orsaka besvär föreslås följande skyddsanordningar:

För flottgodsets ledande till mellersta spannet inlägges ca 50 m långa dubbelbommar från vardera stranden, 150 kr, fästade i enkla pålar och stödda var och en mot trepåliga dykdalber, 275 kr.

Ava (grund, trång vik) till höger i Lillegårds ängar förebygges med 30 m koppelbom, 30 kr, mot 2 pålar, 15 kr.

För Skönabäcks vik till vänster lägges bom 130 m lång, 195 kr, 2 sänkstöd, 75 kr.

Vid Mölneby märgelgrav lägges 30 m koppelbom, 30 kr, till vänster stödd av 2 pålar, 15 kr.

Vid Frölunda korsas ån av landsvägsbro i 2 valv om 8 och 8,7 meters öppningar. Pelarspetsen och valvmurarna avputsas under högvattenytan med cementbruk, för att flottgodset ej må fästa i ojämnheterna, 75 kr.

Någon inledningsläns anses ej behövlig.

För ava å Ellebäckstorps ägor lägges 40 m koppelbom, 40 kr, mot 2 pålar, 15 kr.

För Åhogaviken ligger en Mölneby bolag tillhörig läns av 28 stockar med 6 pålstöd. Inlöses jämte befintlig kätting för 120 kr.

Vid Ängsjöns utlopp lägges bom 30 m, 30 kr, mot 2 pålar 15 kr.

Vid Ängasjö ligger en Mölneby bolag tillhörig stoppbom, vilken bör inlösas, 200 kr.

Avgäld för landfästen, 20 kr.

Vid holme mitt för Abbortorpet igenstänges högra grenen med 40 m lång klovläns med 2 landfästen, 100 kr.

Vid Mårdaklevs kyrka leder landsväg över Ätran på bro i 2 spann om 10 och 11,2 meter. För virkets ledande till högra spannet lägges 75 meter lång klovläns, 112,50 kr, med landfäste och 2 dykdalber 140 kr.

För vakthållning vid bron anordnas en provisorisk flotte.

Av Mölneby bolag anbragt plankbeklädnad ersättes 40 kr.

Mot Kleva ö stänges högra grenen med enkel läns 60 m, 90 kr.

Med 1 landfäste och en dykdalb, anbragt ca 4 meter från holmens övre spets på sådant sätt, att roddled hålles öppen till högra grenen, 80 kr.

Strax här nedanför har järnvägslinje Göteborg-Småland-Bruseryd stakats över ån.

Bro för byaväg i Ägghult med 7,6 och 9 meters spann.

Av Mölneby bolag verkställd plankskoning ersättes 40 kr.

Flottningen ledes till vänstra öppningen genom bom 30 m lång, 45 kr, med 1 landfäste, 1 dykdalb 80 kr.

Vid Skeppshults-Öxnabäcks ö ifrågasatte ene strandägaren, Clas Andersson, att högra grenen skulle avstängas med läns, men funno synemännen denna obehövlig, alldenstund flottningen går lika bra i båda grenarna och ingen nämnvärd skada göres å ön.

Vid Åkroken mellan Skeppshult och Boda ligger en Oskarströms sulfitaktiebolag tillhörig nyanlagd stoppläns, som består av 7 träd med klovsmide, 2 landfästen med ankare och kätting, inlöses, 400 kr.

Avgäld för landfästen, 50 kr.

Vis Skeppshult leder en hängbro för gångtrafik över älven.

Strax ovan översta Skåpanäsforsen ligger en Mölneby bolag tillhörig bom, vilken synemännen anse obehövlig, sedan förestående bom vid Åkroken inlösts.

För gren till höger strax nedom kvarnen ligger en Mölneby bolag tillhörig träkista fylld med sten. Kistan är 42 m lång, 3,5 – 5,4 m bred, 4 varv hög och innehåller i övre ändan en slussöppning för insläppande av vatten i grenen, 1,3 m bred, 0,4 m djup. Kistan som uppgavs vara minst 20 år gammal, upptages till 210 kr.

Nedanför har legat bro för byaväg, av vilken återstår pelaren och landfästena av sten. Pelaren är visserligen till något hinder för flottningen, men dess undanröjande torde icke kunna ifrågasättas, alldenstund bron möjligen kommer att återuppföras.

Ovanför Skåpanäs gård ligger på högra stranden ruinen av en större dammbyggnad, som varit uppförd för industriellt ändamål.

På Hults hemman ligger en gammal nedruttnad kista tillhörig Mölneby bolag; den befintliga stenens värde upptages till 150 kr.

Kistan ombygges som stenarm 60 x 1,2 x 1,2, 700 kr.

Vid Backagårdsö får virket gå i båda grenarna. Endast stensprängning verkställes, 100 kr.

Vid Ekängen ligger en Rydö bruktillhörig stoppläns bestående av 8 träd med koppel, 2 landfästen och kätting, 3 år gammal. Inlöses, 300 kr.

Avgäld för båda landfästena, 50 kr.

Vid Gunnarp korsas ån av landsvägsbro av trä i ett spann om 16,2 meter.

Landfästemurarna cementbestrykas i fogarna under högsta vattenytan, 75 kr.

För Ågårds ava till höger lägges koppelbom 30 m lång, 30 kr, med 2 pålar, 15 kr.

Vid Ätrans station anlägges skiljeställe enligt ritning bil 29. (Inte med).

Härtill hör stoppbom med 2 fempåliga dykdalber, 2 landfästen och kätting, i kroken 300 m ovanför skiljestället, 600 kr.

Avgäld för landfästen, 50 kr.

<u>Övre skiljet.</u>

Dubbla inledningslänsor av 9 granbjälkar, hopskruvade, 60 m à 3 kr – 180 kr.

Tredubbla sorteringsbryggor s o 80 m à 4 kr – 320 kr.

Träpontoner, 200 kr.

Kätting, skruv, smide, 400 kr.

Tre skiljebroar med spännverk av järn, 300 kr.

Fyra skiljebroar av trä, 100 kr.

Två landfästen, 50 kr.

Sex fempåliga dykdalber, 360 kr.

Avgäld för landfästen, 75 kr.

Nedre skiljet.

Dubbel inledningslänsa s o 20 m à 3 kr – 60 kr.

Tredubbla sorteringsbryggor 140 m à 3 kr, 420 kr.

Träpontoner, 260 kr.

Kätting, skruv, smide, 500 kr.

Fem skiljebroar med spännverk av järn, 500 kr.

Fyra skiljebroar av trä, 100 kr.

Ett landfäste, 25 kr.

Fem enkla pålar, 60 kr.

Elva trepåliga dykdalber, 440 kr.

130 m enkel bom á 1,25 kr – 162,50 kr.

Avgäld för landfäste, 40 kr.

Barack för flottningsmanskapet, förråd, smedja, båthus, 2 000 kr.

Arrende för tomt och landfästen, 100 kr.

(- - -)

Enligt uppgift av vederbörande skogstjänsteman skulle årligen från Älvsborgs län kunna påräknas å vattendraget ca 64 000 kbm virke fast mått. Från Hallands län torde å sträckan mellan länsgränsen och Ätrans station intet virke kunna förväntas.

(- - -)

Karlstad, Hid och Wessigebro den 2 april 1908.

Th Helleberg, J M Johansson, P A Carlson”.

Flottled i Hjälmaån (1916)

(Älvsborgs läns Norra hushållningssällskap, Ö 3:2).

Konungens befallningshavandes i Älvsborgs län utslag i fråga om ordnande i enlighet med föreskrifterna i kungl förordningen om allmän flottled och kungl flottningsstadgan den 30 december 1880 av flottningen i Hjälmaån från hemmanet Tokared i Strängsereds socken till Dalstorpssjön.

Givet å landskansliet i Vänersborg den 31 december 1912.

Av handlingarna i målet inhämtas huvudsakligen följande.

Genom utslag den 16 september 1893 förordnade konungens befallningshavande, att i Dalstorpssjön och de vattendrag, som, framflytande genom Dalstorps, Nittorps, Tranemo och Örsås socknar, förenade nämnda sjö med ån Ätran, skulle vara allmän flottled, indelad i tre särskilda distrikt, vilka omfattade det första vattendragets inom Dalstorps och Nittorps socknar, det andra vattendragets inom Tranemo och det tredje dess inom Örsås socken belägna del, varjämte konungens befallningshavande föreskrev, bland annat, att flottningen i nämnda vattendrag finge äga rum allenast under tiden från och med de 1 september varje år till den 1 nästpåföljande juni. Sedermera har KB genom resolution den 7 december 1910 fastställt reglemente för flottningen i berörda flottled.

Uti hit ingiven ansökning har ordföranden i styrelsen för Dalstorps-Ätrans flottningsförening J P Olsson i Nittorp samt K A Nilsson och J Gustafsson i Grönahög under förmälan, att under de senaste tio åren årligen mycket rundvirke flottats i Hjälmaån från Strängsereds och Grönahögs socknar till Dalstorpssjön samt att, då man i nämnda socknar hade omkring två mil till närmaste järnvägsstation, denna flottled vore för ortens skogsprodukter en oumbärlig kommunikationsled, vilken för befordrande av en livligare konkurrens med åtföljande stegring av virkespriserna i orten borde vara allmän, anhållit, att KB måtte förordna om Hjälmaåns upplåtande till allmän flottled från hemmanet Tokared i Strängsereds socken till Dalstorpssjön.

Sedan KB i anledning härav genom resolution den 17 juli 1911 förordnat kaptenen vid kungl väg- och vattenbyggnadskåren A H Asplund att med biträde av länsjägmästaren L Olén i Borås och kommunalstämmoordföranden Carl Pettersson i Ölsremma såsom gode män å ifrågavarande vattendrag förrätta sådan syn, som i gällande flottningsstadga avsåges, ävensom förordnat jägmästaren i Ulricehamns revir C J O Carlsson att för ändamål, som i samma stadga omförmäldes, närvara vid förrättningen, förrättades dylik syn vid sammanträden inom Strängsereds och Grönahögs socknar den 16 oktober 1911 och inom Dalstorps socken den 17 i samma månad, därvid förekommit på sätt inhämtas av det därvid förda protokollet, från vilket här särskilt antecknas, att förvaltaren F G Andersson å Borrarp såsom ombud för ägaren av Borrarps egendom i Dalstorps socken S A Johanson under framhållande, att kungörelsen rörande sammanträdet upplästs i sistnämnda sockens kyrka först den 8 oktober 1911,

framställt invändning mot syneförrättningens laglighet samt bestridit ansökningen om vattendragets upplåtande till allmän flottled och, för den händelse ansökningen komme att bifallas, yrkat ersättning för den skada, som därigenom komme att tillskyndas Borrarps egendom, med ett årligt belopp av 3 000 kronor; varefter synemännen hit inkommit med utlåtande och kostnadsförslag, i nedan intagna delar så lydande:

”Utlåtande.

Med den ifrågavarande flottleden avses att få till stånd en förlängning av den redan allmänna flottleden Dalstorpssjön – Ätran, varav förlängningen skulle komma att utgöra ett distrikt för sig. Flottleden skulle följa den s k Hjälmaån från Dalstorpssjön uppåt genom hela Grönahögs socken, stanna 350 m ovan gränsen mot Strängsereds socken å hemmanet Tokareds ägor samt bliva 15 km lång.

Stränderna kring vattendraget är i allmänhet höga och till större delen skogklädda. I mycket ringa omfattning går den odlade marken ned till ån, men på åtskilliga sträckor bildar ån sanka utvidgningar eller mader, å vilka årligen skördas starrliknande gräs.

För att flottning skall kunna bedrivas, är det nödvändigt bibehålla den befintliga flottningsdammen vid Stora Krok och de flottande inlöser densamma.

Den enda i bruk varande dammen för verksdrift är Stockens damm, där Borrarps såg och kvarn ligga. Genom anordnande av flottningsränna från västra skibordsluckan och i övrigt på sätt nedanstående uppskattningslängd utvisar, kan flottgodset utan synnerlig olägenhet föras förbi fallet och verken. Vid flottledens ändpunkt i Dalstorpsjön anordnas ett samlingsställe med ringlänsa för flottgodsets emottagande och förande över sjön.

Beträffande virkestillgången, som av ägaren till Borrarp ansetts obetydlig, uträknades vid synesammanträdena den årliga tillväxten å de skogsområden, som kunde sägas få nytta av flottleden, uppgå till 15 886 kbm och beräknades härav komma att flottas ¼ eller ca 4 000 kbm. Enligt kronoombudet jägmästaren Joh. Carlssons utredning kunna ensamt från de allmänna skogarna påräknas flottgods uppgående till ca 420 timmer och 400 kbm trämasseved och pitpropss.

Genom flottledens iordningställande komma flottningskostnaderna att nedbringas, i förhållande till vad förut bedriven enskild flottning betingat, och komma ortens skogstillgångar genom den konkurrens om skogsprodukterna, en allmän flottled möjliggör, att erhålla högra värden samt befolkningen ökade extra förtjänster vid skogsavverkningar, körslor och flottningsarbete.

Under synegången konstaterades, att flottning i Hjälmaån pågick, och upplystes, att enskild flottning bedrivits i ån inom Dalstorps socken ända sedan ca 40 år tillbaka och inom Grönahögs socken ca 10 år.

För Hjälmaåns inrättande till allmän flottled å förutnämnda sträcka erfordras huvudsakligast en del rensnings- och sprängningsarbeten, vilket framgår av nedan intagna uppskattningslängd.

Uppskattningslängd.

Flottleden börjar vid åförgreningen å Tokareds ägor ca 350 m norr om sockengränsen. Stenrensning till 4 m bredd och 10 m längd, 30 m ovan sockengränsen, 3 kr.

Å Kvarnareds skog spränges ca 10 stenar, 5 kr.

I strömmen nedom kvarnfallet därstädes spränges ca 8 stenar, 4 kr.

Länsa för sidogren i samma ström, 8 m, 3,50 kr.

Rensning i strömmen där nedom, 500 m, 50 kr.

Strandskoning å östra sidan i denna ström, 15 m längd, 1,5 m höjd, 15 kr.

Länsa nedom strömmen på östra sidan, 17 m, 7,50 kr.

Sprängning av 2 stenar ca 100 m där nedom, 1 kr.

I strömmen ovan Nyarps bro spränges 4 stenar, 2 kr.

Länsa på östra sidan ca 150 m ovan bron, 25 m, 10 kr.

Uppströms Nyarps bro med fäste i bron två länsor, västra sidan 10 m lång, östra 30 m lång, 16 kr.

Strax nedom bron bortföres tre nedfallna träd, 50 öre.

På Kappekilarna bortspränges 3 stenar, 1,50 kr.

I stråket å Solberga mark bortspränges 10 stenar, 5 kr.

Ovan Espereds kvarnfall rensas i ån på västra sidan, 1 kr.

I strömmen nedom detta fall spränges ca 20 stenar, 10 kr.

I gränsen mellan Solberga och Hyltered spränges 3 stenar, 1,50 kr.

Utmed Hyltereds mark rensas 14 mindre stenar, 4 kr.

För slitning å ”Hjälmabron” årlig avgäld till brohållarna i Östentorp och Åbjörntorp, 3 kr.

Spränges 4 stenar i fors nedom bron, 2 kr.

Länsa 50 m lång utlägges här nedom å Grönahögs stoms mark, 25 kr.

Cirka 20 stenar sprängas i strömmen ovan Högabergs kvarndamm, 10 kr.

Om kvarndammen återuppbygges och dämning sker till 1,5 m över gamla bottenstocken, skall strandskada årligen erläggas enligt värdering. Stenrensning nedom dammen jämte stenens uppläggande över gamla kvarnrännan vid västra stranden, 100 m sträcka, 15 kr.

Grov länsa, 50 m lång, från dammen vid västra stranden, 32 kr.

Spränges 6 stenar mellan dammen och Ramnaån, 2 kr.

En sten spränges mellan Ramnaån och Högabergs bro, 50 öre.

Grov länsa, 50 m lång, utlägges vid Högabergs bro, 32 kr.

För slitning å ”Högabergs bro” till brohållarna årlig avgäld, 3 kr.

Länsa, 50 m lång, nedom bron till holmen i ån eller holmens bortschaktande, 24 kr.

Över vik å västra stranden här nedanför 50 m länsa, 24 kr.

Holme bortgräves ca 300 m nedom bron, 25 kr.

Mindre holme bortgräves ca 400 m nedom bron, 3 kr.

Länsa i skarpa kröken nedom bron, 40 m lång, 25 kr.

60 m lång länsa, där gamla vägen till Högaberg gått över ån, 30 kr.

En vassrugg avgräves strax nedanför, 5 kr.

Över den stora maden å Uddagården, Klas Sandströms mark, anbringas på östra sidan en 140 m lång länsa, 70 kr.

Uddagårdens ägare bestrider ej dämning på hans mader, men fordrar ersättning, om skada sker, samt uppger sig få ca 20 lass madhö årligen.

Över Uddagårdsmaden, Karl Magnussons mark, lägges på östra sidan en 220 m lång länsa, stödd av fyra dukdalber (varav 16 m å Klas Sandströms mark), 110 kr.

Karl Magnusson fordrar ersättning, om skada genom dämning sker, med 8 kr per lass madhö.

Å Vrångestorps mader utlägges på östra sidan länsa 130 m lång, stöd med dukdalb, 63 kr.

Länsa 100 m med 1 dukdalb på västra sidan å Uddagården, Klas Sandströms mark, 53 kr.

Vassholme avgräves å Vrångestorps mark, 2 kr.

För skyddande av kronoskogen Vrångestorp utlägges länsor å östra stranden samt röjes nellan länsan och ån, längd 490 m, 10 dukdalber till stöd, 250 kr.

Flottningsdammen vid Stora Krok.

Består av timrade, sten- och grusfyllda kistor och inrättad från öster till väster sålunda: tät dammsträcka 11 m, luckparti med 3 st luckor 5,6 m, och tät dammsträcka 22 m samt med 1,9 m krönbredd och 3,5 m bottenbredd; inlösen, 380 kr.

Då luckorna är öppna skadar dammen ej ovanliggande mader.

Årlig ersättning för dammfäste å västra stranden till Borrarps egendom, 10 kr.

Och å östra stranden till Boarps egendom, 5 kr.

Sprängning och rensning av sten nedåt från dammen, ca 180 stenar, 90 kr.

Stenfylld leddamm å östra sidan vid en ö strax ovan ”Ryttarns äng”; höjd 1,2 m, längd 30 m, 75 kr.

Vid Ryttarns äng utlägges länsor, på östra sidan 70 m, på västra 35 m, 53 kr.

Sprängning och rensning i strömmen här nedom, ca 24 st stenar, 12 kr.

Länsa, 45 m lång, över vik på västra stranden ovan Långåsen, 23 kr.

Sprängning och rensning i strömmen ovan Långåsen ca 44 stenar, 22 kr.

Grov länsa med 2 dukdalber över Långåsens vik vid västra stranden, 100 m lång, 66 kr.

Sprängning och rensning av sten i strömmen nedom Långåsen fram till Ågårds mad jämte avgrävning av några mindre stenrevlar (ca 120 sten), 60 kr.

En 10 m lång stenarm upplägges vid holme strax nedom gränsen mellan Boarp och Växatorp, 10 kr; varjämte länsa om 30 m längd ditlägges nedom holmen, 13.50 kr.

I västra sidan av övre delen å Ågårds mad utlägges en 100 m lång, grov länsa, 66 kr.

Där nedom på samma sida en länsa, 75 m lång, 38 kr.

Ytterligare där nedom på samma sida en länsa 330 m lång, stödd av sex dukdalber och nående till hårdbacken nedom maden, 170 kr.

Årlig ersättning till Borrarp för länsans läge, 5 kr.

Årlig ersättning till Växatorp Skattegården, 5 kr.

Länsa i östra sidan å madens nedre del, med en längd av 360 m och stödd av 6 dukdalber, 180 kr.

Länsa från en stor sten ned till skogsmarken, 50 m, 22 kr.

Stenrensning i strömmen nedom Ågårds mad, ca 90 stenar, 45 kr.

Länsa å östra sidan i svängen vid Frans Petterssons mark, 60 m, 20 kr.

Stockens damm med Borrarps såg och kvarn.

Från denna damm bygges flottningsränna med intag från västra skibordsluckan och av följande konstruktion: längd 30 m, bottenbredd upptill 2 m, nedtill 1,5 m, djup 1,0 m, upplägges på 4 bottenstöd av sten samt bestående av timmerunderlag, 3 tums bottenplank och 2 tums sidoplankor, sidolutning ¼ : 1, 480 kr.

Stolpar och botten till skibordsluckan, där flottgodset intages till flottrännan, plåtklädas, 20 kr.

Ledlänsor ovan dammen på båda sidor från intaget till flottningsrännan, 30 m på östra, 100 m på västra sidan (dubbellänsor), 220 kr.

Dukdalb till stöd å mitten av den längre dubbellänsan, 15 kr.

Dessa länsor få endast vara utlagda, då flottning pågår, eljest indragna till land.

Den timrade leddammen nedom fallet på östra sidan ombygges med 5 lag timmer, 28 lm, 84 kr.

Årlig ersättning för dennas underhåll, 5 kr.

Härifrån ned till byvägsbron vid ”gamla gjuteriet” rensas och spränges i ån, ca 90 stenar och en liten bergtagg, 45 kr.

För slitning å bron årlig ersättning till brohållarna, 3 kr.

Rensning och sprängning av sten och stenrevel från bron till Ekereds fall, ca 100 stenar, 50 kr.

En stenarm upplägges från bergudden i den skarpa kröken ut till berget i ån vid Ekereds fall, 15 m, 22,50 kr.

Ekereds fall eller snarare fors är obebyggt. En stenmur bygges från östra stranden till bergklack i fallet, 12 m lång, 1,5 m hög, 60 kr.

D:o strax nedom vid en andra bergklack, 16 m lång, 1,5 m hög, 80 kr.

Stenarmen längre ned i forsen påbygges ut till den med hög granskog bevuxna holmen, 50 m i läng, 100 kr.

Ledningsdamm av sten utlägges utmed västra stranden strax nedom Granholmen till stenreveln i ån, 15 m, 30 kr.

Större och mindre sten spränges och rensas ur ån ned till den gamla raserade bruksdammen å Borrarp, ca 460 st, 230 kr.

Från den stora stenen mitt i ån ovan denna damm utlägges en stenarm till västra stranden och rensas häremellan och östra stranden en 6 m bred ränna 50 m lång, 250 kr.

Rensning och sprängning av sten och hindrande berg förbi gamla bruksdammen till 25 m nedom densamma, 100 kr.

Någon skadeersättning för dammen kan ej upptagas, enär den till stor del är raserad och dessutom fullständigt borta på en bredd av 10 m där nu strömfåran framgår.

Stenrensning ned till den punkt, där Borrarp ej längre går ned till ån på båda sidor, 20 kr.

Bergsprängning och rensning av stenrevel, häremellan och leddammen vid Kvarntorpets gräns, 150 kr.

Ledningsdammen över sidogren vid östra stranden i övre ändan av Kvarntorpet, repareras, längd 50 m, höjd 1 m, 100 kr.

Rensning till sjön och bortschaktning av strandudden vid den raserade ”Kvarndammen” strax ovan åns utlopp i Dalstorpssjön, 75 kr.

”Kvarndammen” är raserad och borta till sådan bredd i åns lopp, att flottning obehindrat kan framgå.

Länsa utlägges över viken ovan Kvarndammen från västra stranden, 30 m, ut i bassängen till dukdalb och därifrån till mitt i ån kvarvarande del av gamla dammen, där dukdalb uppsättes, grov länsa 70 m och 2 dukdalber, 43 kr.

Strandskoning i östra åkanten mellan dammen och sjön, 40 m, 60 kr.

I själva utloppet i sjön bortschaktas en revel, som upplägges som strandskoning å östra åkanten, 50 m, 50 kr.

Stenklädnad därstädes, 75 kr.

I en större sten, belägen på en udde väster om och nära åns utflöde i sjön, göres ett fäste för ringlänsa, 2 kr.

På östra sidan uppföres en dukdalb, 4-pålig, till fäste för samma länsa, 15 kr.

En 200 m lång ringlänsa anskaffas, 100 kr.

Årliga avgälder till Borrarp:

För länsfästen ovan Stockens damm, jämte olägenheter, 10 kr;

för slitningskostnad å dammen, 12 kr;

för ringlänsans fästen samt för landtramp vid timmertappning i sjön, 10 kr.

tillsyn och ledning av rensningsarbetena ca 10 %.

(- - -)

(Avsyning av arbetena):

Till konungens befallningshavande i Älvsborgs län.

På grund av konungens befallningshavandes förordnande den 10 augusti 1913 har undertecknad verkställt avsyning å de rensnings- och strömbyggnadsarbeten, som blivit utförda för den av konungens befallningshavande den 31 december 1912 fastställda planen för allmän flottled i Hjälmaån ovan Dalstorpssjön till Tokared i Strängsereds socken, och får jag rörande den sålunda verkställda avsyningen avgiva nedanstående utlåtande.

Avsyningen verkställdes den 17 september 1915 i närvaro av Dalstorpssjöns – Ätrans flottningsförenings ordförande, J P Olson, Brandsmo, flottningschefen A Jonasson och

jägmästaren E Erikson, Limmared, jämte under synegången tillstädsekomna lantbrukaren F G Andersson i Borrarp och G M Hejmer å Växtorp.

Samtliga i uppskattningslängden upptagna arbeten och byggnader voro verkställda med nedanstående undantag och avvikelser:

1). Ena länsan uppströms Nyarps bro ej anbragt (uppgavs obehövlig);

2). Grov länsa, 50 m lång från Högabergs kvarndamm vid västra stranden, utbytt emot en stenvall;

3). Några stenar kvarliggande nedom flottningsdammen vid Stora Krok;

4). Några stenar kvarliggande i strömmen nedom Ryttarns äng;

5). Enkellänsa utlagd i stället för dubbellänsa ovan Stockens damm;

6). Dukdalb till stöd för ovannämnda dubbellänsa ej anbragt;

7). Den timrade leddammen nedom Stockens damm på östra sidan ombyggd med 3 i stället för 5 lag timmer, vilka timmerlag dock vore särdeles grova;

8). Stenarmen i den skarpa kröken i ån vid Ekereds fall något för svagt uppbyggd;

9). Samma anmärkning mot stenmuren strax nedom andra bergklacken i samma fall;

10). Samma anmärkning mot stenarmen längre ned i forsen ut till den med hög granskog bevuxna holmen.

11). Ledningsdammen av sten nedom Granholmen ej färdig;

12). Några stenar kvarliggande i ån ovanför den gamla rasade bruksdammen å Borrarp;

13). Strandskoningen i östra åkanten nära utloppet i Dalstorpssjön ej fullständig;

14). Likaså stenbeklädnaden i själva utloppet; samt

15). Ny ringlänsa ännu ej anskaffad, enär de ca 4 år gamla länsarna ansetts fullt användbara.

Emot strömrensningsarbetet i övrigt anmärktes av de tillstädsekomna,

dels att grundstocken i flottningsdammen vid Stora Krok blivit höjd, dels att rensningarna voro delvis ofullständiga, dels ock att länsorna voro olämpligt utlagda å Uddagårds och Växtorps mader, i det att de vid flod svängde för långt in på maderna till skada för dessa.

Dessutom framhölls att flottningen under maj månad vore skadlig.

De gjorda anmärkningarna bestredes av flottningsföreningens ordförande som därjämte förklarade, att de av mig under punkterna 3, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13 och 14 anmärkta resterande arbetena snarast skulle utföras.

Med stöd av det anförda och då de antecknade smärre förändringarna under övriga punkter ej kunna anses vara av beskaffenhet att försämra flottleden, samt de resterande arbetena voro av ringa omfattning och skulle snarast utföras, får undertecknad vördsamt tillstyrka rensnings- och strömbyggnadsarbetenas samt flottledens godkännande.

Göteborg den 15 maj 1916

Arthur Asplund

Flottled i Drägvedsån-Kalven (1923)

(Riksarkivet. Svea Hovrätt. Renovationer Västerbygdens vattendomstol. F I b, volym 55).

(Jag låter de geografiska namnen vara som de står i dokumenten, med undantag av att jag ibland ändrar till modern stavning – f till v. t ex. Tar inte med utdragen ur femårsberättelserna, bara upprepningar.)

(Notera vilka problem man hade med att identifiera vattendragen!)

(Till den som ska göra fältinventeringar: Kolla texterna noga, då det finns mängder av detaljinformation i de olika texterna! Är det några frågor, så är det bara att vända sig till mig. Det kan säkert vara så att jag klantat till det ibland.)

Advokatfiskalens hos kungl kammarkollegium klandertalan mot provisoriska flottledsförteckningar med yrkande att allmän flottled skall finnas i Dräggvedsån i dess lopp genom Ambjörnarps, Sjötofta och Håckviks socknar till utloppet i sjön Kalven inom Kalvs socken, Älvsborgs län.

Till Västerbygdens vattendomstol.

Vid inom kungl kammarkollegium verkställd undersökning för utrönande i vad mån allmänna flottleder icke blivit upptagna i den genom kungl maj:ts kungörelser den 31 augusti 1920 och den 12 september 1921 utfärdade provisoriska förteckningar över de vattenområden i vilka enligt 6 kap 1 § vattenlagen allmän flottled skall bibehållas, har bemärkts, att Dräggvedsån, vilken upprinnande inom Ambjörnarps socken framrinner genom Sjötofta och Håkviks socknar till sjön Kalven i Kalvs socken av Älvsborg län icke finnes upptagen i någon av omförmälda förteckningar. Såsom framgår av bifogade utdrag av kungl maj:ts befallningshavandes i Älvsborgs län femårsberättelse för åren 1886 – 1890, (bil A) har flottning av ålder bedrivits i vattendraget.

(- - -)

Stockholm och kammaradvokatfiskalsämbetet den 19 december 1922.

Eric Sverne

(- - -)

Protokoll, hållet vid förhör i Drägved, Håcksviks socken, den 16 maj 1923.

E. D. 1945. I anledning av konungens befallningshavandes i Älvsborgs län order den 3 maj 1923 att höra minst tvenne personer, som under edlig förpliktelse kunde avgiva berättelser rörande verkställd flottning i Drägvedsån, så vitt detta vattendrag genomflyter Ambjörnarps, Sjötofta och Håckviks socknar till sjön Kalven i Kalvs socken, under tiden från och med

1880, inställde sig nu undertecknad, landsfiskal i Tranemo distrikt, härstädes för att ställa sig konungens befallningshavandes order till efterrättelse, varvid hörda var för sig berättade:

Förre hemmansägaren Bernhard Notalius Johansson, Drägved: Att han under edlig förpliktelse kunde intyga: att allt sedan omkring år 1870 och tills 1900-talet bedrevs det årligen flottning i Drägvedsån, så vitt denna å genomflyter Sjötofta, Håcksviks och Kalvs socknar. Efter år 1900 har det även i allmänhet flottats varje år inom samma socknar. Rörande flottning från Ambjörnarps socken kunde han icke med bestämdhet erinra sig något, men hade flottning förekommit, hade detta varit mycket sällan. Flottningen hade aldrig varit avlyst. Flottningen har ej varit ordnad efter den 1 maj 1881, men strandägare hade efter framställning från Mölneby Aktiebolag lämnat samtycke till flottningen.

Hemmansägaren Hans Karl Andersson, Drägved: Berättar under edlig förpliktelse i full överensstämmelse med Johansson, men med det tillägg, att han icke med full bestämdhet kunde erinra sig för längre tid tillbaka än år 1880.

Personer, som kunnat intyga flottning i den del av ån, som flyter inom Ambjörnarps socken, har icke kunnat anträffas.

Som ovan.

D Gustavson

Protokoll inför Västerbygdens vattendomstol i mål angående klander…

(- - -)

hållet å rådhuset i Borås den 16 november 1923.

Å utsatt tid företogs målet till behandling och inställde sig därvid i egenskap av sökande advokatfiskalen Eric Sverne.

Vattenrättsdomaren påpekade, att nu ifrågavarande vattendrag möjligen ingick i ett vattendrag, vari enligt de provisoriska flottledsförteckningarna allmän flottled skulle finnas och som upptagits i vattendomstolens kungörelse den 3 april 1923. (intagen i Post- och Inrikes Tidningar för den 7 maj 1923) angående förteckning över oklandrade flottleder, i vilken förteckning vattendraget beskrivits på följande sätt: Sjön Spaden, genom den s k Spadån till sjön Fegen, genom sistnämnda sjö och dess utlopp Spångån till den s k Håcksviksån förbi Dräggveds kvarnar till och med Hovsjön, från nämnda sjö genom Håcksviksån till Kalvsjön och hela sträckningen av sistnämnda sjö, vidare från sjön Kalven genom Lillån till dess utlopp i Ätran samt slutligen genom hela Ätran, såvitt den framflyter inom Älvsborgs län, ävensom de kanaler, som sammanbinda de s k Svansjöarna med å ena sidan sjön Fegen och å andra sidan sjön Kalven (Håcksviks, Kalvs, Frölunda och Mårdaklevs socknar).

För införskaffande av utredning angående nu ifrågakomna förhållande anhöll Sverne om 14 dagars uppskov.

Med bifall härtill förelade vattendomstolen sökanden att senast den 30 november 1923 till vattenrättsdomaren inkomma med utredning i ovan givet avseende, vid äventyr att målet på förhandenvarande skäl ändock avgjordes.

Som ovan.

På vattendomstolens vägnar:

(oläslig namnteckning)

Till Västerbygdens vattendomstol.

Sedan vattendomstolen förelagt kammaradvokatfiskalsämbetet att inkomma med utredning i visst avseende i det av ämbetet anhängiggjorda målet angående klander mot de genom kungl maj:ts kungörelser den 31 augusti 1920 och den 12 september 1921 utfärdade provisoriska flottledsförteckningarna med yrkande, att allmän flottled måtte förklaras vara bibehållen i Dräggvedsån i dess lopp genom Ambjörarps, Sjötofta och Håcksviks socknar till utloppet i sjön Kalven inom Kalvs socken av Älvsborgs län, får ämbetet härmed överlämna bifogade från landsfiskalen i Tranemo distrikt inkomna skrivelse.

Av innehållet i berörda skrivelse framgår, att den i vattendomstolens kungörelse den 3 april 1923 angående förteckning över oklandrade flottleder under Ätrans nederbördsområde omförmälda Håcksviksån är densamma som Dräggvedsån i dess sträckning från Håvsjön i Håcksviks socken till utloppet i sjön Kalven inom Kalvs socken.

På grund härav vidhåller ämbetet sin i målet förda talan allenast i vad densamma avser Dräggvedsån i dess lopp genom Ambjörnarps och Sjötofta socknar till Håvsjön inom Håcksviks socken av Älvsborgs län.

Stockholm och kammaradvokatfiskalskontoret den 29 november 1923.

Eric Sverne

Till landsfiskalen i Tranemo distrikt.

Östra Tranemo.

Vid Västerbygdens vattendomstol har kammaradvokatfiskalsämbetet anhängiggjort klandertalan mot de…

(- - -)

… med yrkande, att allmän flottled måtte förklaras vara bibehållen i Dräggvedsån i dess lopp genom Ambjörnarps, Sjötofta och Håcksviks socknar till utloppet i sjön Kalven inom Kalvs socken av Älvsborgs län. Emellertid har bemärkts, att i den genom ovan sistberörda kungörelse utfärdade flottledsförteckningen finnes upptaget ”sjön Spaden genom den s k Spadån till sjön Fegen genom sistnämnda sjö och dess utlopp Spångån till den s k Håcksviksån förbi Dräggveds kvarnar till och med Hovsjön samt från nämnda sjö genom Håcksviksån till Kalvsjön, Håcksviks, Kalvs, Frölunda och Mårdaklevs socknar”.

I anledning härav får ämbetet härmed anhålla att omgående erhålla upplysning i vad mån sistberörda vattendrag är detsamma som Dräggvedsån i dess av ämbetet klandrade sträckning.

Stockholm och kammaradvokatfiskalskontoret den 22 november 1923.

Eric Sverne

Återställes med meddelande att provisoriska flottledsförteckningen i ovan citerade del är felaktig, vilken felaktighet jag tror numera är rättad. Felaktigheten torde framgå av dessa uppgifter:

Drägvedsån går från Ambjörnarps socken genom Sjötofta och Håcksviks socknar till Håvsjön i Håcksviks socken, varifrån densamma under namn av Håcksviksån (Drägvedsån) fortsätter genom Håcksviks och Kalv socknar till sjön Kalven i Kalvs socken.

Sjön Spaden i Håckviks socken utfaller genom Spadån i sjön Fegen, vilken sistnämnda sjö har avlopp, dels genom Spångån, som flyter förbi Gammalsjö och vid Framnäs (båda Kalvs socken) utfaller i Håcksviksån (Drägvedsån), dels genom Norra och Södra Svansjöarna och Göthults kanal till sjön Kalven. Sistnämnda avlopp är numera det huvudsakliga och det som användes för flottning från sjön Fegen.

Sjön Kalvens avlopp Lillån, som går genom Kalvs och Östra Frölunda socknar utfaller vid Mölneby i ån Ätran.

Av ovanstående framgår att sjön Fegen icke har något avlopp, som flyter förbi Drägved eller genom Håvsjön, utan att dess äldre avlopp Spångån först vid Framnäs utfaller i Drägvedsån.

Östra Tranemo i Tranemo landsfiskalskontor den 27 november 1923

O Gustavson

Protokoll inför Västerbygdens vattendomstol i mål angående klander av advokatfiskalen hos kungl kammarkollegium mot provisoriska flottledsförteckningar med yrkande att allmän flottled skall finnas i Dräggvedsån i dess lopp genom Ambjörnarp, Sjötofta och Håcksviks socknar till utloppet i sjön Kalven inom Kalvs socken, Älvsborgs län, hållet å rådhuset i Göteborg den 4 december 1923.

(- - -)

Dom meddelad å vattendomstolens kansli i Vänersborg den 22 december 1923.

Vattendomstolen låter bero vid sökandens återkallande av sin talan, såvitt därmed avsetts ifrågavarande å från och med Håvsjön nedströms till utloppet, vilken sträcka upptagits såsom allmän flottled å laga kraftvunnen flottledsförteckning; och enär i målet icke styrkts, att det fanns allmän flottled i ån i dess lopp genom Ambjörnarp och Sjötofta socknar till Håvsjön inom Håcksviks socken, varder sökandens härutinnan förda talan av vattendomstolen ogillad.

(- - -)

Flottled i Dalstorpsån (1924)

(Riksarkivet. Svea Hovrätt. Västerbygdens vattendomstol, volym 65, AM 4, 1924.)

(Om rätten till ny dämning och vattenkraftverk)

(- - -)

Till Västerbygdens vattendomstol.

Sedan Tranemo Elektriska kraftaktiebolag anhållit om prövning av lagligheten av bolagets vattenverk i Dalstorpsån vid Björsdamm i Tranemo socken, Kinds härad. Älvsborgs län. Ätrans nederbördsområde nr 103, Assmans och Dalstorpsåns sektion, dels ock om tillstånd till uppdämning av vattnet till en höjd av 0,66 meter över nuvarande dämningshöjd, få undertecknade härmed anhålla, att flottningens intressen måtte bli vederbörligen tillgodosedda i samband med vattendomstolens behandling av ärendet.

Sålunda bör sökandebolaget anordna och underhålla nödiga ledlänsor och eventuellt gånglänsor för flottgodsets framförande till den i dammen upptagna flottledsöppningen, ävensom bygga och underhålla flottränna av lämplig konstruktion från flottlucksöppningen till lämplig plats nedom dammen, häri inbegripes ävenledes byggnad och underhåll av luckpartiet framför flottrännan.

Vidare bör flottningsföreningen tillförsäkras fri och obehindrad rätt till nödigt flottvatten för flottningens snabba och effektiva bedrivande dygnet om under den tid flottning pågår.

Slutligen bör sökandebolaget vara skyldigt att under flottningen icke i kraftstationen bruka mera vatten, än att vattenståndet kan hållas vid en höjd av minst 1,2 meter över flottningsöppningens tröskelhöjd.

Ett exemplar av nu gällande reglemente för Ätrans Allmänna Flottningsförening bilägges (utdrag med), varav framgår att Hjälmaån, som även kallas Dalstorpsån, numera tillhör ovannämnda flottningsförenings verksamhetsområde.

Oskarström den 1 maj 1924.

För Ätrans Allmänna Flottningsförening:

H Wellner.

Utdrag ur kungl maj:ts befallningshavandes i Älvsborgs och Hallands län gemensamma resolution ifråga om fastställelse av reglemente för Ätrans allmänna flottningsförening m m, given Vänersborg och Halmstads slott den 21 februari 1924.

Reglemente för Ätrans Allmänna Flottningsförening

Flottleder.

§ 1.

Flottningsföreningens verksamhet omfattar:

(- - -)

2). Bifloden Hjälmån, (vars nedre del benämnes Assmaån) från åförgreningen ca 350 meter norr om Grönahögs norra sockengräns till dess utlopp i Ätran, genomflytande Strängsereds, Grönahögs, Dahlstorps, Nittorps, Tranemo och Örsås socknar i Älvsborgs län.

Bifloden Hjälmån indelas i 3 distrikt.

1:a distriktet från Tokared till Dalstorpssjön.

2:a distriktet från och med Dalstorpssjön till Brandsmo station.

3:e distriktet från Brandsmo station till Ätran.

(- - -)

För Älvsborgs län:

Axel von Sneidern. Gunnar Wennergren.

För Hallands län:

Axel Mörner. Magnus Herrlin.

Protokoll inför Västerbygdens vattendomstol i mål angående Tranemo Elektriska Kraftaktiebolags ansökan om prövning av lagligheten av bolagets vattenverk i Dalstorpsån vid Björsdamm, Tranemo socken, Kinds härad, Älvsborgs län, ävensom om tillstånd till uppdämning av vattnet till en höjd av 0,66 meter över nuvarande dämningshöjd, hållet å rådhuset i Göteborg den 25 juni 1925.

(- - -)

På kallelse från vattenrättsdomaren sammanträdde vattendomstolen klockan 12 middagen för överläggning till dom i målet.

Chefen för Elektriska konsumentbyrån civilingenjören Per Frenell i Göteborg tillstädsekom på vattenrättsdomarens anmodan såsom sakkunnigt biträde i elektriska frågor.

(- - -)

Dom meddelad å Västerbygdens vattendomstols kansli i Vänersborg den 13 juli 1925.

Sökanden har anhållit dels att vattendomstolen ville pröva lagligheten av ett av sökanden i Hjälmaån vid Björsdamm i Tranemo socken uppfört vattenverk, med skibordshöjd + 10,34 meter över nedan angivna jämförelseplan, dels ock medgiva att för åstadkommande av bättre hushållning med vattnet och för vinnande av större fallhöjd tillstånd måtte meddelas sökanden

att uppdämma vattnet till höjden + 11,0 meter över nämnda jämförelseplan med rätt till viss tillfällig höjning över nämnda mått.

Då det av sökanden uppförda vattenverket är av annan beskaffenhet än det äldre vattenverk, som enligt vad här nedan sägs funnits anlagt för Trägårds skattlagda kvarn, och beläget på annan plats i ån kan sökandens förmenande, att för vattenverkets laglighet icke skulle erfordras vattendomstolens prövning, icke av vattendomstolen biträdas, utan skall frågan om dess laglighet av vattendomstolen upptagas till bedömande.

Sökanden har genom köpekontrakt den 1 april 1918 från dåvarande ägarna av frälselägenheten Björsdamm nr 1 en kvarn i Tranemo socken förvärvat det till nämnda lägenhet hörande vattenfall och vattenrätt jämte visst jordområde, å vilken avsöndring konungens befallningshavande genom resolution den 9 juli 1919 meddelat fastställelse, varefter densamma införts i jordregistret under registerbeteckningen Björsdamm 1² och sökanden den 26 februari 1920 däråt erhållit lagfart.

Sökanden förmenar, att med detta fång förvärvats icke blott den vattenrätt, som enligt allmänna rättsregler tillkommit frälselägenheten Björsdamm 1¹ för vänstra stranden av Hjälmaån å ifrågavarande sträcka, utan jämväl den vattenrätt, som tillkommit åns högra strand, tillhörande förra fänriksbostället Ljungsnäs.

Genom de av sökanden till stöd för sitt berörda anspråk företedda handlingarna är det utrett:

att till Ljungsnäs en gång hört två mjölkvarnar och en såg, vilka i kungl kvarnkommissionens protokoll år 1699 antecknats såsom dåmera liggande i ödesmål, varvid emellertid kungl kommissionen tillåtit dåvarande och blivande indelningshavare av berörda boställe att ”låta igen uppresa” nämnda vattenverk och ”sedan få därföre en skälig avgift erlägga”;

att genom konungens befallningshavandes i Älvsborgs län utslag den 25 november 1749 assessoren G A Ruthenschiöld erhållit tillstånd att få flytta sin skattlagda mjölkvarn vid Trägården till Björsdamm samt att få på samma ställe till enskilt behov uppbygga en såg;

att bemälte Ruthenschiöld och dåvarande indelningsinnehavaren av Ljungsnäs C von Mentzer den 3 juni 1765 träffat en skriftlig överenskommelse, enligt vilken Ruthenschiöld skulle för att möjliggöra vattenverk för vardera fastighetens räkning bygga en stendamm ”ovanför Ljungsnäs uråldriga kvarnställe”, vilket förbehölls Ljungsnäs, men med skyldighet för boställsinnehavaren, att, i händelse något vattenverk till boställets nytta framdeles skulle byggas, med begagnande av nämnda stendamm sedan årligen underhålla halva kvarndammen;

att enligt konungens befallningshavandes i länet utslag den 16 oktober 1809 dåvarande ägaren av Björsdamm C Bånge sökt tillstånd att tillöka Björsdamms kvarn med ett nytt par stenar utöver det ett par stenar, som dittills funnits;

att dåvarande indelningshavaren av Ljungsnäs C G von Hackwitz bestritt denna ansökan bland annat av den grund, att därigenom Ljungsnäs vattenrätt skulle trädas för nära;

att, sedan Kinds häradsrätt efter undersökning avgivit utlåtande i ärendet, konungens befallningshavande genom omförmälta utslag utan avseende ”för det närvarande” på von Hackwitz protest förklarat Bånge berättigad att jämte det redan skattlagda ena par stenar i Trägårds frälsekvarn även det andra fullt begagna mot tull och avgift till kronan; varemot innehavaren av Ljungsnäs boställe lämnade öppet att i anledning av hans nu gjorda anspråk på kvarnanläggning å bostället ägor särskilt i laglig ordning sin rätt och talan efter befogenhet utföra; men emellertid och intill dess denna hans förmenta rättighet bleve i behörig ordning utrönt och fastställd, vore det honom icke tillåtet att någon kvarnanläggning till annor mans förfång företaga; samt

att kammarkollegium genom utslag den 8 juli 1812 fastställt skattläggning å ett par kvarnstenar, varmed Trägårds frälsekvarn blivit enligt konungens befallningshavandes utslag den 16 oktober tillökt.

Enär konungens befallningshavandes och kammarkollegii berörda utslag icke innefattar avhändande för framtiden av den egendomen Ljungsnäs tillkommande vattenrätt, samt sökandens i förevarande mål gjorda ansökan om tillgodogörande jämväl av Ljungsnäs vattenrätt icke är inskränkt till tiden utan måste avse all framtid, vartill kommer, att genom det vattenverk, vars insynande sökes, enligt vad numera är upplyst, högre dämning äskas, än som kunnat åstadkommas genom dammen för den år 1812 skattlagda kvarnen; finner vattendomstolen omförmälta skattläggning och vad i sammanhang därmed förekommit icke grunda rätt för sökanden att genom det av sökanden uppförda vattenverket, än mindre genom ökad dämning, avgiftsfritt få tillgodogöra sig egendomen Ljungsnäs vatten.

Som emellertid sökanden genom ovan omförmälta kontrakt den1 april 1918 styrkt sin äganderätt till all vattenrätt, som lagligen tillkommit frälselägenheten Björsdamm 1¹;

Enär kronan såsom ägare av egendomen Ljungsnäs medgivit att den till nämnda egendom hörande vattenrätt finge på villkor, som här nedan omförmäles, tagas i anspråk för de med ansökningen avsedda ändamål;

Enär vidare Aktiebolaget fredr. Brusewitz såsom ägare av fastigheten Tyggestorp-Nygård medgivit ansökningen, såvitt anginge dämning till den nuvarande skibordshöjden + 10,34 meter, samt det måste anses innebära väsentlig ekonomisk fördel att till det nu utbyggda strömfallet tillgodogöra sig även den till nämnda fastighet hörande fallhöjd, som erfordras för dämningsrätt vid sökandens vattenverk till höjden + 11,0 meter,

Ty och som fallhöjden i det till Björsdamm och Ljungsnäs hörande strömfall, varöver sökanden sålunda förfogar, är vida större än den fallhöjd, som genom dämning till 11,0 meter tages i anspråk från egendomen Tyggestorp-Nygården(?), samt sökanden följaktligen jämlikt 2 kap 5 § vattenlagen är berättigad, under förutsättning att hinder mot bifall till ansökningen icke av annan grund föreligger, att tillgodogöra sig jämväl sistnämnda fallhöjd, finner vattendomstolen sådana förhållanden beträffande rätten till vattnet vara i målet visade, som erfordras för bifall till ansökningen.

(Fick tillstånd i efterhand)

(- - -)

Vattenverket:

Dammen, uppförd av sten och betong, tvärs över ån, har en längd av cirka 60 meter, med krön på + 11.5 meter.

I densamma finns följande öppningar, från vänstra stranden räknat:

1). Intag till turbinsumparna med 2 luckor, vardera med en fri bredd av 1,0 meter; tröskelhöjd + 8,50 meter;

2). Ålyngelledare; öppningen i dammen bredd 0,60 meter, tröskelhöjd + 9,50 meter; trätrummans dimensioner: bredd 0,50 meter, höjd 0,25 meter;

3). Flottledsöppning, fri bredd 1,2 meter, tröskelhöjd + 9,50 meter. Öppningen fortsättes nedströms med en flottningsränna av trä;

4). Flodutskov med tre luckor, envar med fri bredd av 1,0 meter, tröskelhöjd + 8,57 meter;

5). Skibord med fri bredd av 5,0 meter, tröskelhöjd + 10,34 meter. Skibordet må medelst bjälksättar höjas till + 11,0 meter;

6). Bottenutskov under skibordet, bredd 1,0 meter, höjd 1,5 meter, tröskelhöjd + 6,0 meter. Tillstängbart medelst sättbjälkar.

7). Reservöppning, fri bredd 0,90 meter, tröskelhöjd + 10,05 meter.

(- - -)

Angående flottning:

Till följd av inrättande i dammen av ett flottledsutskov, kommer vid flottning att erfordras ledlänsor för flottgodsets framförande till nämnda utskov; och förpliktas förty vattenverksägaren att varje gång flottning genom dammen påfordras efter tillsägelse minst fyra veckor i förväg tillhandahålla den allmänna flottningsföreningen länsor av dubbelt timmer till 120 meters längd att av flottningsföreningen anbringas på lämpligt sätt, med rätt för vattenverksägaren att efter flottningens avslutande åter upptaga länsorna att förvaras. Då skäl icke föreligger att ålägga vattenverksägaren tillhandahållande av gånglänsor, varder yrkandet därom ogillat.

Beträffande vattentillgångens fördelande mellan vattenverkets och flottningens behov finner vattendomstolen skäligt allenast på det sätt bifalla flottningsföreningens yrkanden, att vattenverksägaren förpliktas att under det flottning pågår icke förbruka mera vatten än att i flottledsutskovet hålles ett vattendjup av minst 0,40 meter. Flottningsstyrelsen är pliktig att bedriva flottningen genom dammen med all den skyndsamhet och hänsyn i övrigt till vattenverksägarens intressen, som är förenlig med flottningens ändamålsenliga skötande.

Fiskled:

Det åligger vattenverksägaren att efter anvisning av statens fiskeriingenjör återställa och i fall av behov omändra den i dammen redan inrättade men delvis skadade ålyngelledaren samt sedermera underhålla den och tillsläppa det vatten, som erfordras för ålynglets framkomst genom densamma under tiden från maj månads ingång till september månads slut varje år.

Fiskeavgift:

Då genom ombyggnad av den äldre dammen till dennas höjd + 10,10 meter icke vållas väsentligt större skada å fisket än den äldre dammen förorsakat, kan jämlikt 2 kap 10 § fjärde stycket vattenlagen fiskeavgift för denna ombyggnad icke utdömas, liksom sådan ej heller av fiskeriintendenten påfordrats.

(- - -)